

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI VE MACARİSTAN

ORGANIZATION OF TURKIC STATES AND HUNGARY

Zeynep AKARSLAN*

Öz

Macarlar Türk kökenlerinden dolayı her zaman kendi tarihsel bağlarının izini sürmüştür; Türkoloji çalışmalarına büyük önem vermişlerdir. Bu bağlamda Macar entelektüel ve siyasi çevrelerinde Turancılık fikri dönemseller olarak önem kazanmış bir ideoloji olarak öne çıkmıştır. Türk ve Macar halklarının ortak köken, dil ve kültür bağlarını vurgulayan Turancılık, Macar kimliği ve dış politikasında önemli bir yer tutmuştur. XX. yüzyılda tarih, dilbilim ve arkeoloji alanlarında yapılan araştırmalar, Macarların Asya kökenine dair teorileri güçlendirmiştir. Bu çalışmalar, Macar bilim adamları arasında zamanla kimlik tartışmalarına zemin hazırlayarak Turancı düşüncenin yayılmasına katkı sağlamıştır. Turancılık hem milliyetçi akımları hem de uluslararası iş birliği çabalarını etkileyerek çeşitli siyasi hareketlere yön vermiştir. Özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Türk Dünyası kendi arasında kuvvetli bir bağ oluşturmayı başarmıştır. Bu çalışmada Macaristan'ın 2018 yılında gözlemci üye olarak Türk Devletleri Teşkilatına katılması, tarihsel ve kültürel bağları güçlendirme çabasının yanı sıra, siyasi ve ekonomik fırsatlar yaratma amacı ele alınmaktadır. TDT ve Macaristan ilişkisi, enerji güvenliği, ticaret ve jeopolitik stratejiler açısından hem Türk devletlerine hem de Macaristan'a önemli avantajlar sunmaktadır. TDT'nin kültürel programları ve ortak tarih çalışmaları, Macaristan'ın kendi kimliğini yeniden tanımlama sürecine katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, Turancılık düşüncesinin Macaristan'daki tarihsel kökenlerini ve etkilerini analiz ederken, Türk Devletleri Teşkilatı ile olan ilişkilerin bu bağlamdaki yerini ve Macaristan'ın TDT'ye katkılarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Konseyi, Türk Dünyası, Macaristan, Türk Devletleri Teşkilatı, iş birliği

Abstract

Due to their Turkish roots, Hungarians have historically emphasized their historical connections and attached great importance to Turkological studies. In this context, the concept of Turanism has emerged as an ideology that has periodically gained prominence in Hungarian intellectual and political circles. By emphasizing the shared origins, languages, and cultural affinities between the Turkish and Hungarian peoples, Turanism has played a significant role in shaping Hungarian identity and foreign policy. During the 20th century, research in history, linguistics, and archaeology further solidified theories regarding the Asian origins of Hungarians, thereby contributing to the proliferation of Turanist thought. These studies also paved the way for ongoing identity debates among Hungarian scholars. Turanism has played a significant role in shaping various political movements by influencing both nationalist movements and international cooperation efforts. Following the dissolution of the Union of Soviet Socialist Republics, the Turkic World has successfully established a strong bond among its member states. The present study discusses Hungary's

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kafkas Dil ve Kültürleri Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye, zeynep.akarslan@marmara.edu.tr; ORCID: 0000-0002-3134-2332

accession to the Organization of Turkic States (OTS) as an observer member in 2018, with the objective of strengthening historical and cultural ties and establishing political and economic opportunities. The relationship between the OTS and Hungary offers substantial benefits to both Turkic states and Hungary, particularly in terms of energy security, trade, and geopolitical strategies. OTS cultural programs and joint historical studies contribute to Hungary's ongoing process of redefining its own identity. The present study aims to analyze the historical origins and effects of the idea of Turanism in Hungary, while revealing the place of relations with the Organization of Turkish States in this context and Hungary's contributions to the OTS.

Keywords: Turkic Council, Turkic World, Hungary, Organization of Turkic States, cooperation

Giriş

Tarih boyunca çeşitli kavimlerle birlikte yaşayan ve kadim bir geçmişe sahip olan Macarlar hem sosyal hem de kültürel olarak diğer topluluklarla etkileşim halinde olmuştur. Macarların özellikle Türklerle olan ilişkileri V. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. Türk-Macar ilişkilerinin tarihi Macarların Karadeniz'in kuzeyine özellikle de Karpat Havzasına yerleşmesiyle başlamış; uzun yıllar Türk topluluklarının hâkimiyeti altında ya da Türklere komşu olarak yaşayan Macarlar, Türklerle yakın temasta bulunarak Türk etkisi altında kalmışlardır.¹

İsmail Doğan, “Macar Ulusal Kimliğinin Oluşumunda Türk Etkisi” adlı çalışmasında Macarlarla Türkler arasındaki etkileşimi “Macar ulusal kimliği üzerindeki dolaysız Türk etkisi” şeklinde açıklamaktadır. Doğan'a göre tarihi süreçteki Türk-Macar ilişkileri üç döneme ayrılmaktadır. Birinci dönem Macarların Avrasya'daki anayurtlarından ayrılarak günümüzdeki Macar topraklarına yerleştikleri döneme kadar ki süreci ihtiva ederken; ikinci dönem X. yüzyıldan itibaren Macaristan topraklarına yerleşen Peçenekler ve Kumanlar dönemini kapsamaktadır. Peçenekler ve Kumanlar askeri tarih açısından da önem arz edecek şekilde Macar ordusunda öncü roller üstlenmiş, zamanla Macarlaşmış ve Macarların aslî unsuru haline gelmişlerdir. Türk-Macar ilişkilerinin üçüncü dönemini Macarların Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri oluşturmaktadır. 1526-1686 yılları arasını kapsayan bu dönem yaklaşık 150 yıllık bir süreci ihtiva etmektedir.² XIX. yüzyılda yaşamış olan dil bilimciler Türkler ile Macarların akrabalık bağı üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan elde edilen genel kanıya göre Macarca “şüpheye yer vermeyecek şekilde” Fin-Ugor dilidir. Ancak Macarların karakteristik özellikleri, sosyal-kültürel yapıları, gelenek ve görenekleri her anlamda Türk özellikleri taşımaktadır.³ Tibor

1 Ayşe Öz, “V. Yüzyıldan IX. Yüzyıla Kadar Erken Dönem Türk-Macar Tarihi İlişkileri”, *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, V/9, (Ocak 2023), s. 33-34.

2 İsmail Doğan, “Macar Ulusal Kimliğinin Oluşumunda Türk Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 47/2, (2007), s. 2-4.

3 Macarların etnik kökeni ve ana yurtları üzerine yapılan araştırmalar sonucunda iki farklı görüş ortaya çıkmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre Macarlar kökenleri açısından Türkistan'dan gelmektedir ve İskitler, Hunlar, Avarlar ve Türklerle aynı ırki mensubiyete bağlıdır. İkinci görüşe göre ise Macarların Fin-Urog kavimleri kökeninden geldiği yönündedir. Zeynep Korkmaz, “Türk Macar İlişkilerinde Türklük Bilimi (Türkoloji)'nin Yeri”, *Türk Dili (Dil ve Edebiyat Dergisi)*, CII/722, (Şubat 2012), s. 152-156.

Halasi Kun, Türk-Macar akrabalığı üzerine kaleme aldığı çalışmasında bu durumun yalnızca “Macarların Türklerle kurduğu sıkı bağlar üzerinden açıklanamayacağını” savunmuştur.⁴

En eski tarihlerden itibaren Türkler ve Macarları etnik ve kültürel olarak birbirine bağlayan bağlar Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde en üst noktaya ulaşmış, Cumhuriyet döneminde de üzerine eklenerek devam etmiştir. Macarların dil ve tarih üzerine yaptığı araştırmalar Türkoloji alanının ortaya çıkmasına öncülük etmiş, Osmanlı Devleti’nin son döneminde görülen ve Balkanlarda hızla yayılan Panslavizm akımına karşılık Macaristan’da Turancılık düşüncesi savunulmuştur. XX. yüzyılda tüm dünyanın kaderini değiştiren I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusya’ya karşı birlikte savaşan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti’nin ikili ilişkileri gelişerek devam etmiştir. Türk-Macar ilişkilerinin olgunlaşmasında ve Cumhuriyet döneminde de devam etmesinde Macar Turancılarının yaptığı çalışmalar öncü olmuştur. Türk-Macar dostluğuna oldukça önem veren Mustafa Kemal Atatürk, yeni kurulan Cumhuriyetin yapılanmasında Macar bilim adamlarından fazlasıyla faydalanmıştır.⁵

Ünlü Macar Türkolog ve tarihçi Gyula Nemeth Türk-Macar ilişkilerini şu şekilde değerlendirmektedir:

“Şayet bir çalışkan tarih yazarı bir kere Türk-Macar dostluğunun tarihini yazarsa, büyük bir ihtimalle bu dostluğun daha yeni tarihli olduğunu ve onu politik olayların uyandırıp güçlendirdiği sonucuna ulaşır. Hakimiyet döneminin geçmesiyle Avusturya karşıtı, Türklerin yanında, bağımsızlık için sürdürülen savaşta, batıya karşı doğunun yanında, Thököly ve Rákóczi’nin yaptığı savaşta, korumayı istediği zaman ilk bağlar kuruldu. XIX. yüzyılda Kossuth ve mülteci arkadaşlarının, koruyan Türkiye’ye kabulü olağanüstü ölçüde Macaristan’da Türklere doğru ilginin güçlenmesine katkıda bulundu.”⁶

Macarlar, tarih boyunca aynı kökten geldiklerini düşündükleri Türkler ile derin sosyal, kültürel ve siyasi etkileşim içerisinde olmuşlardır. Türkler ile Macarlar arasında Türkistan kökenine dayalı ortak tarih ve kültürel bağlar fikri, her iki toplumun ulus kimliğini güçlendirmek amacıyla sürekli şekilde vurgulanmıştır. Bu süreçte Macar aydınları, Türk tarihi ve kültürüne katkıda bulunmuş,

4 Tibor Halasi Kun, “Türk-Macar Akrabalığı Üzerine”, çev. Erdal Çoban, *Erdem*, VI/18, (1990), s. 885-886; Macarların kökeni hakkında yazılmış kıymetli bir çalışma için bk. Ignác Romsics, “Macarların Kökeni Kesin Bilgiler, Varsayımlar, Düşünceler”, çev. Gökhan Dilbaş, *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, III/6, (Temmuz 2019), s. 73-116.

5 Melek Çolak, “Macar Kaynaklarında Türk Kültürü ve Türkler (XIX. Yüzyıl Sonları – XX. Yüzyıl Başları)”, *Erdem*, 59, (2011), s. 108; I. Dünya savaşıdan mağlup ayrılan Osmanlı Devleti’nin topraklarının İtilaf Devletleri tarafından dayatılan antlaşmalar üzerinden parçalanması Türk halkı tarafından kabul edilmemiş ve Milli Mücadele başlatılmıştır. I. Dünya Savaşı’ndan henüz çıkmış mağlup bir devletin halkı tarafından Anadolu’da başlatılan mücadele tüm dünyada olduğu gibi Macaristan’da da yakından takip edilmiş ve Macar basınına yansımıştır. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Sevgi Can Yağcı Aksel, “Macar Basımında Türkiye: “Küçük Asya”nın Büyük Direnişi (1920-1923)”, *Ankara Üniversitesi İlel Dergisi*, V/2, (2018), s. 53-84.

6 Melek Çolak, “Atatürk, Macarlar ve Türk Tarih Tezi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, (2010), s. 373.

Türk araştırmaları alanında öncü roller üstlenmişlerdir. Macarların, Türk-Macar akrabalığını öne çıkaran “Turanizm” akımı,⁷ iki halk arasındaki entelektüel yakınlaşmayı teşvik etmiştir. Bu süreç, Macar-Türk ilişkilerinin kültürel alanda da güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk döneminde, Türk tarih ve dil teorilerinin geliştirilmesinde Macar bilim insanlarının etkisi büyüktür.⁸ XX. yüzyılın ilk yarısında Macarların Hunların halefi olduğuna yönelik ideolojik bir inanç olan Macar Turancılığı ile Macarlar, Türkleri, Azerbaycan Türklerini, Tatarları, Kazakları, Moğolları hatta Tibet ve Japonları da içine alır şekilde Altay halklarını akraba olarak kabul etmişlerdir. Macarların Asya kökenlerine yönelik bu inanç birçok Macar araştırmacıyı ve kâşifi Macarlarla akraba toplulukları tespit etmek ve atalarını bulmak için bu coğrafyaya yönlendirmiştir.⁹

Özellikle Türk Tarih Kurumu’nun kurulmasında ve Türk tarih tezlerinin oluşturulmasında Macar bilim adamlarının önemli katkısı olmuştur. Macaristan’daki Turan Cemiyeti ve Türkiye’deki benzer kurum ve kuruluşlar, iki ülke arasında köprü görevi görmüştür. Macarlar ile Türk Dünyası arasındaki köprünün günümüzdeki tezahürü Türk Devletleri Teşkilatının kurulmasının ardından gerçekleşmiştir.

Türk Konseyi’nden Türk Devletleri Teşkilatına Türk Dünyası

1991’de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağılmasının ardından Türk devletleri ve toplulukları arasında yeni ilişkiler ve tarihi bağlar kurulmaya başlamıştır. Çok geçmeden de bağımsız Türk Cumhuriyetleri bir araya gelerek önemli adımlar atmıştır. Bu birlikteliğe ilk temas eden liderlerden biri Nursultan Nazarbayev’dir. Nazarbayev, ortak tarihe, kültüre, dile ve inanca sahip devletlerin yakınlaşmasının Türk devletlerinin geleceği için önemli bir adım olacağını ifade etmiştir.¹⁰ Bunlardan ilki, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi – Türk Konseyi 3 Ekim 2009’da Türk devletleri arasında işbirliğini teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Kurucu ülkeleri arasında Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan’ın bulunduğu Türk Konseyi’ne 2019’da Özbekistan tam üye statüsünde katılmıştır. Eylül 2018’de Macaristan, Kasım 2021’de Türkmenistan, 2023 yılında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gözlemci statüsüyle teşkilata dahil olmuştur. 12 Kasım 2021’de gerçekleştirilen 8. Zirvede Kuruluş, yeniden yapılandırılarak Türk Devletleri Teşkilatı adını almıştır.¹¹

7 XIX. yüzyılın sonu XX. yüzyılın başındaki Pan-milliyetçi akımlardan biri olarak ortaya çıkan Turancılık hem Türkiye’de hem de Macaristan’da milliyetçiliğin inşa sürecinde ortaya çıkmış fikir akımlarından biridir. Turancılık fikrinin imparatorlukların ve ulus devletlerin kaderini belirleyen rolünün ayrıntılarını Macaristan ve Türkiye örneğinde inceleyen eser için bk. Nizami Önen, *İki Turan: Macaristan ve Türkiye’de Turancılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.

8 Cumhuriyet döneminde Türkiye’de istihdam edilen Macar uzmanlar ve faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Seyfi Yıldırım, “Cumhuriyet Döneminde Türk-Macar İlişkileri Çerçevesinde İstihdam Edilen Macar Uzmanlar”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, VIII/15, (Bahar 2012), s. 121-150.

9 Michal Kowalczyk, “Hungarian Turanism. From the Birth of the Ideology to Modernity – an Outline of the Problem”, *Historia i Polityka*, XX/27, (2017), s. 50.

10 Nursultan Nazarbayev, *Tarihin Akışında*, çev. Fatma Arıkan, Serdar Arıkan, Om Yayınevi, İstanbul 2000, s. 187-188.

11 <https://turkicstates.org/tr/turk-konseyi-hakkinda> [Erişim tarihi: 14.12.2024]; Türk Devletleri Teşkilatı kuruluş süreci ve ayrıntıları hakkında detaylı bilgi için bk. Ömer Faruk Kocatepe, *Türk Devletleri Teşkilatı Politik ve Askeri İş Birliği*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2022.

Görsel 1. Türk Devletleri Teşkilatına Üye Devletlerin Dışişleri Bakanlıkları

Kaynak: <https://turkicstates.org/tr/turk-konseyi-hakinda> [Erişim tarihi: 14.12.2024].

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanmak için mücadele eden Türk Cumhuriyetlerinin, Türkiye ile iş birliğinden doğmuş bir organizasyon olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır. XVIII. yüzyılın sonu XX. yüzyılın başından itibaren Kafkasya ve Türkistan coğrafyasında yaşayan Türk halkları üzerinde egemenlik kuran Çarlık Rusya, XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Sovyetler Birliği olarak yeniden yapılanmıştır. Bu yapının birer parçası olmak zorunda kalan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ancak 1991'de sonra bağımsız cumhuriyetler olarak varlık gösterebilmişlerdir. Türk Cumhuriyetlerinin her alanda bağımsızlıklarını kazanmak için mücadele ettiği bu süreç çeşitli iş birliklerini de beraberinde getirmiştir. İşbirliğinin ilk zirvesi 1992'de Türkiye'nin ev sahipliğinde Ankara'da düzenlenmiştir. Bu zirvede Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan devlet başkanları nezdinde temsil edilmiştir. TDT, ilk defa 3 Ekim 2009'da imzalanan Nahçıvan Anlaşmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuş, 2021'de ise son şeklini almıştır. TDT'nin amacı; birliğe üye devletler arasında siyasi, ekonomik, gümrük, ulaştırma, turizm, iletişim, eğitim, medya, spor, göç, tarım, yargı, insan kaynakları ve dini kurumlar da dahil olmak üzere birçok farklı alanda iş birliğini öncelemektir. TDT aynı zamanda Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı ile Türk Yatırım Fonu teşkilatlarının şemsiye kuruluşudur.¹² Türk Devletleri Teşkilatı'nın bayrağı Türk Konseyi'nin Bişkek'te gerçekleşen 2. Zirvesinde kabul edilmiştir. Konseyin kurumsal yapıya bürünmesinde de önemli rol oynayan bu gelişme aslında bayrağın Türkler arasındaki birlik ve beraberliğe vurgu yapacak özellikleri bir araya getirerek seçilmesi açısından önem arz etmektedir. TDT'nin bayrağı Azerbaycan bayrağının yıldızı, Kazakistan bayrağının mavi rengi, Kırgızistan bayrağının güneşi ve Türk bayrağının hilali alınarak oluşturulmuştur.¹³

Türk Devletleri Teşkilatı ve Macaristan

Tarihi boyunca birçok siyasi değişim ve dönüşüm yaşayan Macarlar, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yerini ulus devletlere bırakmasıyla farklı siyasi deneyimler yaşamış ve

12 Ali Rıza Sandalcılar, Kezban Ayran Cihan, "Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Arasında Türkiye'nin Rekabet Gücü", *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, VII/1, (2023), s. 135.

13 Mevlüt Akçapa, "Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, XI/34, (2023), s. 478-479.

kendi ulus devletlerini inşa etmişlerdir. Tüm dünyayı etkisi altına alan I. ve II. Dünya Savaşları sırasında farklı bloklarda yer almış olan Macaristan, 1989 yılına kadar Sovyetler Birliği'nin uydu devleti olarak varlık göstermiştir. Bu dönemde Sovyet hegemonyası karşısında ilk büyük ayaklanmayı gerçekleştirmiş, SSCB bu hareketi sert müdahale ile bastırmıştır. 1956 yılında ki Macar ayaklanması, Macar halkının bağımsızlık konusundaki hassasiyetinin Türklerle benzerlik gösterdiğini işaret etmektedir. 1989 yılından itibaren ise Sovyet etkisinden uzaklaşmak için Amerika Birleşik Devletleri'ne yakın politikalar izlemeyi tercih etmiştir. Avrupa Birliği ve Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO) üyelikleri Macaristan'ın kendisini bir Avrupa devleti olarak konumlandırmasını sağlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde Batı yanlısı gelişim gösteren Macar dış politikası 2010 yılından itibaren doğu ülkelerine yakınlık şeklinde değişim göstermiştir. Macaristan'daki bu değişimin baş aktörü ise 2010 yılında iktidara gelen Victor Orban ve Fidesz-Macar Yurttaş Birliği Partisidir. Başbakan Orban'ın "Doğu Açılımı" olarak ortaya koyduğu söz konusu politika ile Rusya, Çin, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan Macaristan'ın dış politikasında etkin bir rol oynamıştır.¹⁴

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri Macar dış politikasında önemli bir konuma sahiptir. Bunun sebebi olarak Macarların da Türkler gibi Asya'ya dayanan kadim tarihleri ve Türklerle olan tarihî ve kültürel ortak noktaları gösterilebilir. Macaristan'da Jobbik hareketi olarak bilinen ve "Daha İyi Bir Macaristan" görüşüyle ortaya çıkan sağ görüşlü siyasi parti, Türklerle Macarların ortak geçmişi üzerinde durmakta bu sebeple Macaristan'ın Türkiye ve diğer Türk Devletleri ile ikili ilişkilerini geliştirmesi gerektiğini savunmaktadır. 2010 yılından itibaren Macaristan Başbakanı olarak görev yapan Orban da Macarların Kıpçak mirasına vurgu yapmakta, Macaristan'da her yıl düzenlenen Hun-Türk Kurultayına sahip çıkmaktadır.¹⁵ Macaristan, milliyetçilik ekseninde olmasa da Macarların Kıpçak geçmişine vurgu yaparak Türk Dünyası ile ilişkilerini geliştirmek istemektedir. Bu durumun alt bağlamında ise Orban'ın Avrupa Birliği ile gergin ilişkileri vardır. İktidara geldiği günden itibaren özellikle göç konusunda Avrupa ile yaşadığı fikir ayrılıkları Başbakan Orban'ın antidemokratik olmakla suçlanmasına neden olmuş, Macar hükümetinin Budapeşte'de kurulan Orta Avrupa Üniversitesi'ne akreditasyon vermeyerek üniversitenin Viyana'ya taşınmasına sebep olması mevcut ilişkileri daha da gerginleştirmiştir. Macaristan'ın dış politikasında alternatif aradığı bu dönemde "Türk devletleri arasında sıkı iş birliğini" öngören TDT'nin kurulması Macaristan'ın yüzünü "doğuya" dönmesine sebep olmuştur.¹⁶

14 Osman Ercan, "Macar Dış Politikasında Çeşitlendirme Arayışı: Macaristan'ın 'Doğu Açılımı' ve Türk Devletleri", *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XII/2, (2023), s. 169.

15 Hun, Türk ve Macar geleneklerini korumak ve yaşatmayı hedefleyen Macar Turan Vakfı tarafından 2008 yılından itibaren her 2 yılda bir olmak üzere düzenlenen Hun-Türk Kurultayı 27 Türk boyunun katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Kardeşlik ve dostluğu pekiştirmeyi amaç edinen bu kurultay yaklaşık 200 bin kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Hun ve Türk kökenli kardeş ülkelerin bir araya gelmesiyle gerçekleştirilen Kurultay, gelenek yaşatmanın yanı sıra akraba toplulukların bir araya gelmesine de vesile olmaktadır. <https://www.gzt.com/jurnalist/macaristan-hun-turk-kurultayi-2819841> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

16 Ercan, agm., s. 172.

TDT üyeliği öncesinde, Macaristan'ın Ankara Büyükelçisi Gabor Kiss, Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. 9 Ekim 2015'te gerçekleşen bu görüşmede Türk Keneşi ile Macaristan arasında gerçekleştirilebilecek muhtemel iş birlikleri üzerinde durulmuştur. Genel Sekreter Hasanov, Macaristan'ın Türk Keneşi etkinliklerinde daha fazla temsil edilmesine yönelik arzusunun dile getirmiş ve Macaristan 27-28 Ekim 2015'te İstanbul'da gerçekleştirilen Türk Keneşi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Bölge Ofisi iş birliği ile gerçekleştirilecek olan "Kalkınma için Bilgi ve İletişim Teknolojileri" konferansına Macaristan Büyükelçisi Kiss'i bizzat davet etmiştir.¹⁷ Macaristan ile ikili ilişkilerin geliştirilmesinin hedeflendiği bu dönemde Türk Keneşi Proje Direktörü Pelin Musabay Baki 10 Aralık 2015'te Macaristan'ın Ankara Büyükelçisi Gabor Kiss'in düzenlediği resepsiyona katılmıştır.¹⁸

İkili ilişkilerin geliştirildiği bu dönemde Ankara'da bulunan Türk Keneşi heyeti Macaristan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın Büyükelçiliklerini ziyaret etmiştir. 4 Nisan 2016'da gerçekleştirilen bu ziyaretlerde Büyükelçiler "3. Genç Diplomatlar Eğitim Programı" başta olmak üzere Türk Keneşi tarafından gerçekleştirilen tüm proje ve çalışmalar hakkında bilgilendirme yapmıştır.¹⁹ Aynı yıl, Türk Keneşi üyeleri Zamin Aliyev ve Yedil Myrzakhanov 13-14 Ağustos 2016'da Macaristan'ın Bugaç Köyünde gerçekleştirilen Kurultay'a katılmıştır. 27 ülkeden birçok farklı temsilcinin katıldığı bu kurultay, göçebe kültürün günümüzdeki taşıyıcısı olması açısından önemlidir.²⁰ Macarların Asya kökenlerine vurgu olarak değerlendirilebilecek bu kurultay ikili ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca Türk Keneşi Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Kocaman aynı yılın ekim ayında Ankara'da düzenlenen Macaristan Milli Günü, 1956 Macar İhtilali ve Bağımsızlık Savaşı'nın 60. Yıl Dönümü ile Macaristan Silahlı Günü adına düzenlenen resepsiyona katılarak ikili ilişkilerin gelişimine katkı sağlamıştır.²¹

2015-2016 yıllarında geliştirilen yakın ilişkiler Macaristan'ın Türkiye ve Türk Dünyası ile kültürel ve siyasi yakınlığı için önemli adımlar olarak kabul edilebilir. Gerek Türk Keneşi'nin Macaristan ile özel temasları gerekse devlet adamlarının Macarların Asya kökenlerine gösterdikleri ilgi tarafların birbirlerinin yakınlaşmasını tetikleyen önemli etkenler olmuştur. Bu noktada Macaristan'ın TDT ile iş birliğine giden sürecin ilk işaretlerinin bu dönemde somutlaştırıldığını söylemek yanlış bir ifade olmasa gerektir.

17 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-genel-sekreteri-buyukelci-ramil-hasanov-macaristanin-ankara-buyukelcisi-gabor-kiss-ile-turk-kenesi-sekretaryasinda-gorustu> [Erişim tarihi: 15.12.2024].

18 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-proje-direktoru-pelin-musabay-baki-macaristanin-ankara-buyukelcisi-gabor-kiss-tarafindan-verilen-resepsiyona-katilmistir> [Erişim tarihi: 15.12.2014].

19 <https://turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-yardimcisi-dr-omer-kocaman-baskanligindaki-turk-kenesi-heyeti-ankarada-macaristan-ozbekistan-ve-turkmenistan-buyukelciliklerine-ziyarete-bulundu> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

20 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-proje-direktorleri-zamin-aliyev-ve-yedil-myrzakhanov-macaristanin-bugac-koyunde-yer-alan-kurultaya-katilmislardir> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

21 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-genel-sekreter-yardimcisi-dr-omer-kocaman-macaristan-milli-gunu-vesilesiyle-duzenlenen-resepsiyona-katilmistir> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

Söz konusu gelişmelerden sonra Türk Konseyi'nin 3 Eylül 2018 tarihli 6. Zirve Toplantısı "Gençlik ve Spor" temalı olarak gerçekleştirilmiş ve Macaristan, toplantıda gözlemci üye olarak seçilmiştir. Özbekistan'ın "onur konuğu", Macaristan'ın "gözlemci ülke" sıfatıyla katıldığı bu toplantı Türkiye tarafından "müşterek idealin sembolü" olarak tanımlanmıştır. Toplantı sırasında Türk Dünyasının son yıllardaki jeo-ekonomik önemine değinen Cumhurbaşkanı Erdoğan, ticaret hacmi yüksek ve yetmiş insan kaynağına sahip Türk Dünyası ülkelerinin ellerindeki imkanları yeterince kullanmadığını dile getirmiştir.²² Macaristan'ın gözlemci ülke olarak atanmasından sonra ilk resmi ziyaret 15-16 Ocak 2019'da Budapeşte'de gerçekleştirilmiştir. Türk Konseyi'nin 6. Zirvesi'nden sonra gerçekleşen üst düzey bu ziyaret Macaristan ve Türk Konseyi arasındaki ikili ilişkileri arttırmaya ve Macaristan'ın hayata geçirilme aşamasında olan projelere dahil edilmesi yönündeki bir iş birliğini ön görmüştür. Bu ziyaret sırasında Macaristan 2019 yılı içerisinde yapılacak olan toplantılar hakkında bilgilendirilmiş ve üye ülkelerde düzenlenmesi planlanan gelecek toplantılara resmi olarak davet edilmiştir.²³ Söz konusu görüşmenin bir diğer önemi ise Budapeşte'de Türk Konseyi temsilciliğinin açılması yönündeki karardır. Budapeşte'de Türk Konseyi temsilciliğinin açılmasıyla Macaristan ile ilişkileri güçlendirmenin yanı sıra AB, AGİT, OECD ve Visegrad gibi tüm Avrupa kurumlarıyla bağlantıları da geliştireceğine ve Türk Konseyi'nin görünürlüğünü artıracığı ön görülmüştür. Temsilcilik ofisinin Macaristan'ın Türk Konseyi'ne bağlı tüm kurumlarla ilişkileri koordine etmede öncü olabileceği değerlendirilmiştir.²⁴ Budapeşte'de açılacak temsilciliğin, Macaristan'ın Doğu politikasına sağlayacağı katkının yanı sıra Türk Konseyi'nde temsil edilen ülkelerin AB ve Avrupa politikalarında da önemli bir rol oynayacağı düşünülmekteydi. Macaristan'ın varlığı, bu kurum ve kuruluşlarda yer alması Türk Dünyasını bir nevi Avrupa'ya taşımıştır. Coğrafya olarak uzak olsa da Macaristan Türk Dünyasıyla tam köprü görevi üstlenmiştir.

Ocak ayında gerçekleşen bu görüşmeden sonra Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev 15 Mart 2019'da Macaristan Milli Günü'nü kutlayan bir tebrik mesajı yayınlamıştır.²⁵ Türk Konseyi Dışişleri Bakanları Konseyi'nin olağanüstü toplantısı 19 Eylül 2019'da Macaristan'ın ev sahipliğinde Budapeşte'de açılan Türk Konseyi Temsilciği binasında gerçekleştirilmiştir. Açılıшта gerçekleştirilen toplantılarda Macaristan'da açılan temsilciliğin ikili ilişkileri güçlendirmesine sağlayacağı destek, Türk Konseyi'nin AB ve Avrupa kurumları ile gerçekleştireceği iş birlikleri için yeni alanlar açacağı üzerinde durulmuştur.²⁶

22 <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/96393/cumhurbaskani-erdogan-turk-konseyi-6-devlet-baskanlari-zirvesi-ne-katildi> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

23 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdad-amreyev-macaristana-resmi-bir-ziyarete-bulunmustur> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

24 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdad-amreyev-macaristana-resmi-bir-ziyarete-bulunmustur> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

25 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreterinin-15-mart-macaristanin-milli-gunu-vesilesiyle-mesaji> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

26 <https://www.turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleri-bakanlari-toplantisi-budapestede-gerceklestirildi> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

Macaristan-TDT İlişkilerinde Fırsatlar ve İş Birliği Denklemi

18 Şubat 2020’de Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ülkesine resmi ziyarette bulunan Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanı Péter Szijjártó’yu makamında kabul etmiştir.²⁷ Toplantıda Avrupa Birliği ve diyalog formatı da dahil olmak üzere ikili iş birliği ve bölgesel ortaklığın güncel konuları tartışılmış, önde gelen Macar şirketlerinin ileri deneyim ve modern teknolojilerinin tanıtılmasıyla ortak yatırım projeleri ve söz konusu projelerin finansmanları görüşülmüştür.²⁸

29 Eylül 2020’de Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Budapeşte’deki Türk Konseyi Temsilciğini ziyaret etmiştir. Macaristan Başbakanı Orban tarafından karşılanan Cumhurbaşkanı Ceenbekov ikili ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yaparken Macar Başbakan Türk Konseyi’nin Budapeşte ofisinin Avrupa ile gerçekleşecek ikili ilişkilerde öncü olacağını altını çizmiştir. Başbakan Orban, Macaristan’ın Türk Konseyi’nin Avrupa’daki temsilcisi olacağını ve çok boyutlu ilişkilerin geliştirilmesi için çalışacağını dile getirmiştir.²⁹ Bu görüşmenin hemen akabinde 16-17 Şubat 2021’de Özbekistan Başbakan Yardımcısı ve Dış Ticaret Bakanı Sardor Umurzakov Macaristan’a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Özbekistan ile Macaristan arasında yeni ekonomik iş birliklerinin temeli atılmıştır. 17 Şubat’ta gerçekleştirilen Macaristan-Özbekistan İş Forumu’na Özbekistan’dan 18, Macaristan’dan 35 firma temsilcisi katılmış ve yeni iş birliklerine imza atılmıştır.³⁰

Macaristan, TDT üye ülkeleriyle ekonomik iş birliklerinin yanı sıra Türk Konseyi’nin toplantılarına da merkezlik yapmıştır. Pandemi sonrası Trans-Hazar Uluslararası Doğu-Batı Orta Ulaştırma Koridoru boyunca ulaşım ve transit operasyonlarının kolaylaştırılması için alınması gereken önlemler, Trans-Hazar Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru üzerinden gerçekleştirilmesi planlanan Karavan Tanıtım Turu (Karavan Ticaret Kervanı ve eTIR), ePermit ve eCMR uygulamalarının hayata geçirilmesi, TDT’ye üye ülkeler arasında taşıma ve transit prosedürlerinin dijitalleştirilmesi hakkında gerçekleştirilmesi planlanan ilk toplantı için Macaristan’ın başkenti Budapeşte’nin ev sahipliği yapması kararlaştırılmıştır.³¹ Toplantıda konuşan Macar Bakan Laszlo Palkovics, “Macaristan’ın Türk Dünyası ile derin bağlar kurmaya her zaman önem verdiği” deyinmiştir. Pandemi sonrasında gerçekleşen bu ilk toplantıda üye ülkelerin pandemi boyunca birbirlerine sağladıkları yardımların iş birliğini pekiştirdiğini vurgulayan Palkovics, ülkelerini Avrupa’nın stratejik ulaşım merkezlerinden biri haline getirmeyi hedeflediklerini de dile getirmiştir.³² Budapeşte’de gerçekleştirilen bu toplantı sırasında

27 <https://turkicstates.org/tr/haber/ozbekistan-cumhurbaskani-macaristan-disisleri-ve-ticaret-bakanini-kabul-etti> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

28 <https://president.uz/uz/lists/view/3362> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

29 <https://turkicstates.org/tr/haber/kirgiz-cumhuriyeti-cumhurbaskani-ve-macaristan-basbakani-budapestede-bulunan-turk-konseyi-temsilciligini-ziyaret-etti> [Erişim tarihi: 15.12.2024]

30 <https://turkicstates.org/tr/haber/ozbekistan-ve-macaristan-basbakan-yardimcisi-sardor-umurzakov-ve-disisleri-bakani-peter-szijjartonun-katilimiyla-budapestede-bir-is-forumu-duzenledi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

31 <https://turkicstates.org/tr/haber/basin-duyurusu-turk-konseyi-ulastirma-bakanlari-5-toplantisi-14-ekim-2021-tarihinde-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlenecektir> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

32 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-ulastirmadan-sorumlu-bakanlar-toplantisi-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlendi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

Türk Devletlerinin ekonomik potansiyeline dikkat çekilmiş ve Trans-Hazar, Doğu-Batı-Orta Koridoru'nun potansiyelinin geliştirilmesi üzerinde önemle durulmuştur.³³ Söz konusu hattın geliştirilmesi TDT'ye üye ve gözlemci ülkelerin lojistik maliyetlerini düşürmesinin yanı sıra söz konusu koridor boyunca gerçekleştirilecek olan nakliye ve gümrük işlemlerinin hızlandırılmasını da hedeflemesi açısından önem arz etmektedir. Bu koridor Türk Konseyi üye ülkeleri arasındaki transit geçişi ve iş birliğini güçlendirmesi açısından dikkate değer bir adımdır.

Macaristan, TDT'ye gözlemci üye statüsüyle katıldığı 2018 yılından itibaren Türk Devletleri ile istikrarlı bir ilişki sürdürmüştür. TDT üye ülkeleri tarafından “değerli bir ortak” ifadesiyle tanımlanan Macaristan bir nevi TDT ile Avrupa arasında köprü işlevi görmüştür.³⁴ 14 Ocak 2023'te TDT Genel Sekreteri, Macaristan Ulusal Meclisi Başkan Yardımcısı ve Orta Asya Dostluk Grubu Başkanı Sandor Lezsak ile bir araya gelmiş ve Macaristan ile TDT üye ülkeleri arasındaki bağları güçlendirmek için gerçekleştirilen Türk dili, edebiyatı, sanatı ve gençlik faaliyetleri ile ilgili kursları ziyaret etmiş ayrıca Türk Üniversiteler Birliği hakkında görüşmeler gerçekleştirmiştir.³⁵ Bu gelişmeler Macaristan ve TDT arasındaki ilişkilerin fayda, çıkar denklemini ile sınırlandırılmayacağını, hatta kültürel işbirliğinin yukarıda da bahsedilen ekonomik, diplomatik ve siyasi imkanları doğurduğunu göstermektedir. Kültürel alanda sağlanacak iş birliği ve yakın ilişkiler Macaristan ile Türk Dünyası arasındaki bağların sağlamlaştırılması açısından da oldukça kritik öneme sahiptir.

TDT üye ülkeleri, Türk Devletleri arasındaki ilk ortak finans hareketi olan Türk Yatırım Fonu (TYF)'nu 16 Mart 2023'te Ankara'da düzenlenen TDT Olağanüstü Zirvesi'nde kurmuştur. İlk ortak finans kurum özelliğine sahip olan TYF, TDT üyesi ülkelerin ekonomik potansiyellerini harekete geçirmeyi hedeflerken girişimcilik, büyüme, istihdam ve orta ölçekli işletmelere finansman sağlamayı da vadetmiştir.³⁶ Macaristan ise ilgili fona 28 Haziran 2024'te üye olmuştur. Macaristan'ın TYF'ye üyeliği hem Macaristan hem de Türk Devletleri arasında artan ekonomik bağlara ve yeni kurulacak iş birliklerine referans olması açısından önemlidir.³⁷ Bu anlaşmadan hemen önce TDT ile Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı arasında TDT ile Avrupa Birliği ilişkilerinin geliştirilmesi için “Ortak Çalışma Planı” anlaşması yapılmıştır. TDT ile teşkilata üye ülkeler arasında çok yönlü bir iş birliğini ön gören bu anlaşma Macaristan'ın temmuz ayında başlayacak Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı süreci öncesinde imzalanmıştır.³⁸ Bu toplantının bir diğer önemi ise Macaristan'ın TYF'ye olası üyeliğinin ilk kez burada dile getirildikten kısa süre sonra hızla gerçekleştirilmesi olmuştur.

33 <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-ulastirmadan-sorumlu-bakanlar-toplantisi-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlendi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

34 <https://turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-macaristan-disisleri-ve-ticaret-bakani-ile-gorustu> [Erişim tarihi: 17.12.2024]

35 <https://www.turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-macaristan-ulusal-meclisi-baskan-yardimcisi-ve-orta-asya-dostluk-grubu-baskani-ile-gorustu> [22.12.2024]

36 <https://www.turkicstates.org/tr/partner-detay/turk-yatirim-fonu> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

37 <https://www.turkicstates.org/tr/haber/macaristan-turk-yatirim-fonuna-katiliyor> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

38 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turk-devletleri-teskilati-ile-macaristan-arasinda-ortak-calisma-plan-imzalandi-857526.html> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

Türk Devletleri Teşkilatı'nın son zirvesinde, "Türk Dünyasının Güçlendirilmesi" teması ele alınmış ve iş birliği ile ekonomik entegrasyon, sürdürülebilir kalkınma, dijitalleşme ve güvenlik konularına odaklanılmıştır. Zirve sonunda imzalanan Bışkek Bildirisi ile mevcut iş birliklerinin devam edeceği, ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlendirileceği belirtilmiştir. "Orta Koridor" güzergâhında ortak demir yolu projeleri ve Türk Dünyası 2040 Vizyonu vurgulanmıştır. Gazze'deki insani kriz kınanmış, barış için çözüm çağrısı yapılmıştır. Macaristan'da düzenlenecek 2025 Gayriresmi Zirvesi Türk Dünyası-AB ilişkileri açısından önemli görülmüştür. Ayrıca, Türk Dünyası Alı Nişanı Macaristan Devlet Başkanı Orban'a verilmiş, organizasyonun bayrağında değişikliğe gidilmiş ve Kazakistan'ın dönem başkanlığı katkıları takdir edilmiştir.³⁹

Ayrıca son zirvede TDT'nin yeni bayrağı onaylanmıştır. Yeni bayrakta Türk Dünyasının kültürel mirası ön plana çıkarılmış ve ortak tarihi değerlere vurgu yapılmıştır. Türk-İslam geleneğinin ön plana çıkarıldığı son bayrağa eklenen sekizgen yüzyıllardır süregelen Türk devlet yapısını temsil etmektedir. Sekizgenin her bir köşesi TDT'ye tam ve gözlemci üye olan ülkeleri vurgulamaktadır.⁴⁰

Görsel 2. Türk Devletleri Teşkilatının Güncel Bayrağı

Kaynak: <https://www.trthaber.com/haber/turk-dunyasi/turk-dunyasinin-yeni-bayragi-turk-kultur-gucu-886822.html> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

39 <https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERI-TESKILATI-11-ZIRVESI-GERCEKLESTI> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

40 <https://www.trthaber.com/haber/turk-dunyasi/turk-dunyasinin-yeni-bayragi-turk-kultur-gucu-886822.html> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

Sonuç

Macaristan, jeopolitik konumu ve tarihsel bağları dolayısıyla Türk Devletleri Teşkilatı için kritik bir öneme sahiptir. Macaristan'ın Orta Avrupa'nın merkezinde yer alması, ülkeyi Doğu ile Batı arasında stratejik bir köprü konumuna taşımıştır. Tarihi olarak, Hunlar ve Macarlar arasındaki etkileşim, Türk Dünyası ile Macaristan arasında güçlü kültürel ve tarihsel bağların oluşmasına önemli derecede katkı sağlamıştır. Bu tarihi arka plan, günümüzde akademik ve diplomatik alanlarda ortak bir dayanışma zemini sunmaktadır.

TDT'nin Avrupa'ya açılan kapısı olarak görülen Macaristan, bu özelliği sayesinde kurucu üye ülkeler için özel bir konuma sahiptir. Macaristan'ın 2018 yılında teşkilata gözlemci üye statüsü ile katılması, Türk Devletleri Teşkilatı'nın Avrupa'daki ilk temsilyeti olmuştur. Bu durum, TDT'nin Avrupa ile olan ekonomik, siyasi ve kültürel etkileşimlerini derinleştirme açısından da önemli bir adım teşkil etmektedir. Aynı zamanda, Orta Avrupa'da Türk Dünyasına yönelik akademik ve toplumsal ilgiyi artırarak çok taraflı iş birliği olanaklarının genişletilmesini sağlamıştır.

Macaristan açısından bakıldığında TDT ile kurulacak iyi ilişkiler, kültürel ve tarihi bağların ötesinde ekonomik ve siyasi fırsatlar da sunmaktadır. Türk Devletleri ile geliştirilen ticari iş birlikleri, Macaristan ekonomisine yeni pazarlar ve yatırım olanakları kazandırmaktadır. Özellikle enerji, ulaştırma ve altyapı projelerinde TDT üyeleri ile yürütülen ortaklıklar, Macaristan'ın bölgesel etkisini pekiştirmektedir. Ayrıca, ülkenin TDT içerisindeki aktif rolü, uluslararası ilişkilerde etkinliğini ve görünürlüğünü artırmaktadır.

Macaristan ile TDT arasındaki ilişkiler her iki taraf için de stratejik kazanımlar sağlamaktadır. Macaristan, teşkilatın Avrupa'da daha görünür olmasına katkıda bulunurken, TDT de Macaristan'ın bölgesel ve küresel iş birliklerini çeşitlendirmesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda, taraflar arasındaki iş birliği hem bölgesel siyasi ve diplomatik ilişkileri desteklemekte hem de kültürel diyalogun zenginleşmesine katkı sunmaktadır.

Macaristan'ın TDT ile ilişkilerinin bir diğer yönü ekonomik ve ticari faaliyetlerdeki iş birliğidir. Ekonomik ve ticari ilişkiler, her iki tarafın da stratejik kazançlar elde etmesini sağlayan çok boyutlu karmaşık bir yapıya sahiptir. Diğer alanlar için de vurgulandığı gibi Orta Avrupa'nın merkezindeki konumuyla Macaristan, TDT için ticari olarak da Avrupa'ya açılan bir kapı niteliği taşımaktadır. Son yıllarda, Macaristan ile TDT üyeleri arasındaki ticaret hacminin istikrarlı bir artış gösterdiği dikkatlerden kaçmamıştır. Azerbaycan'dan sağlanan doğalgaz ve petrol, Macaristan'ın enerji güvenliği için kritik bir kaynak olurken, Macaristan'ın ileri teknolojisi ve ilaç endüstrilerinden faydalanan TDT üyeleri, kendi iç pazarlarında rekabet avantajı elde etmişlerdir.

Hacmi her geçen dönem istikrarla artan ticari ilişkiler, lojistik altyapı projeleri ile desteklenmektedir. Özellikle Trans-Hazar Uluslararası Doğu-Batı Orta Ulaştırma Koridoru, Macaristan'ın TDT üyeleriyle entegrasyonunda merkezi bir rol oynamaktadır. Bu koridor,

Avrupa ve Türkistan arasındaki ticaretin hem hızlanmasına hem de maliyetlerin azaltılmasına imkân tanıyarak, Macaristan'ın lojistik bir merkez olma hedefini desteklemektedir.

Macaristan'ın TDT ile olan ekonomik ilişkilerindeki bir diğer kritik unsur ise yatırımlardır. Düşük vergi oranları ve yatırımcı dostu mevzuatı ile Macaristan, TDT üyesi şirketlerin önemli yatırım noktalarından biri haline gelmiştir. Kazakistan ve Özbekistan gibi üyelere gelen yatırımlar, Macaristan'ın sanayi ve tarım makineleri gibi alanlardaki uzmanlığını öne çıkartmıştır. Aynı zamanda, Macar şirketlerinin TDT pazarlarına doğrudan yatırımları ilgili bölgede yeni iş imkanları yaratmıştır.

TDT üyeleri ve Macaristan yukarıda bahsedildiği şekli ile coğrafi avantajların ön plana çıktığı iktisadi bir iş birliğini geliştirerek sürdürmektedir. Bu iş birliği Macaristan için teknolojik yeteneklerini kullanabileceği yeni bir alan açarken TDT üyeleri için ise AB pazarına ve Avrupa ülkelerine kolay ulaşımın formülü olmuştur. Ortaya çıkan bu karşılıklı fırsat ve fayda denklemi her iki taraf için de sürdürülebilir bir istikrar için önemli etken olarak kabul edilebilir.

Macaristan'ın TDT ile siyasi ilişkileri, her iki taraf için stratejik anlam taşıyan önemli bir iş birliği niteliği taşımaktadır. Macaristan'ın 2018 yılında TDT'ye gözlemci ülke olarak katılması, TDT üyelerinin Avrupa ile olan siyasi etkileşimlerini yeni bir seviyeye taşıyan önemli bir adım olarak görülebilir. Ortaya çıkan bu durum, Macaristan ve TDT için uluslararası platformlarda daha etkin bir görünürlük ve savunma kapasitesi sağlamaktadır.

Macaristan, tarihi ve kültürel bağların ötesinde, Avrupa ile Türkistan arasında diplomatik bir köprü kurma potansiyeline sahiptir. Söz konusu potansiyeli uluslararası alanda etkin olarak kullandığı görülen Macaristan, AB üyeliği sayesinde TDT üyelerinin Avrupa kurumlarıyla etkileşimlerini kolaylaştırmakta ve gerekli hallerde arabuluculuk rolü üstlenmektedir. Bu arabuluculuk, TDT üyelerinin Avrupa'da daha etkin bir diplomatik varlık oluşturmaya katkı sağlarken, Macaristan'ın da Türkistan'daki etkisini ve uluslararası konumunu güçlendirmektedir.

TDT tarafından bakıldığında Macaristan'ın öneminin sadece Avrupa ile olan etkileşimlerle sınırlı kalmadığı anlaşılmaktadır. Macaristan, TDT'nin bölgesel ve uluslararası arenalarda daha etkili bir aktör haline gelmesine yardımcı olan çok yönlü bir ortak olarak hareket etmektedir. 2021 yılında Budapeşte'de açılan TDT Avrupa Temsilcilik Ofisi, burada bahsedilen ortaklık rolünün somut bir göstergesidir. Söz konusu ofis, yalnızca TDT'nin Avrupa'daki görünürlüğünü artırmakla kalmayıp, siyasi diyalog ve iş birliği imkanlarını da genişletmektedir.

Siyasi kazanımlar yönünden, Macaristan ve TDT arasındaki ilişkiler çok sayıda stratejik alanı kapsamaktadır. Enerji güvenliği, terörle mücadele ve yasadışı göçle mücadele gibi kritik konularda TDT üyeleriyle ortak çalışma yürüten Macaristan, Avrupa ve Asya'daki iş birliği alanlarını genişletmektedir. Bu stratejik ortaklık, Macaristan'ın uluslararası arenadaki prestijini artırırken, TDT'nin bölgesel barış ve istikrarı destekleme hedeflerini de güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

Araştırma ve İnceleme Eserler

- Akçapa, Mevlüt, “Türk Devletleri Teşkilatı’nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, XI/34, (2023), s. 473-491.
- Çolak, Melek, “Atatürk, Macarlar ve Türk Tarih Tezi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, (2010), s. 371-402.
- Çolak, Melek, “Macar Kaynaklarında Türk Kültürü ve Türkler (XIX. Yüzyıl Sonları – XX. Yüzyıl Başları)”, *Erdem*, 59, (2011), s. 107-120.
- Doğan, İsmail, “Macar Ulusal Kimliğinin Oluşumunda Türk Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 47/2, (2007), s. 1-12.
- Ercan, Osman, “Macar Dış Politikasında Çeşitlendirme Arayışı: Macaristan’ın ‘Doğu Açılımı’ ve Türk Devletleri”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XII/2, (2023), s. 168-182.
- Kocatepe, Ömer Faruk, *Türk Devletleri Teşkilatı Politik ve Askeri İş Birliği*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2022.
- Korkmaz, Zeynep, “Türk Macar İlişkilerinde Türklük Bilimi (Türkoloji)’nin Yeri”, *Türk Dili (Dil ve Edebiyat Dergisi)*, CII/722, (Şubat 2012), s. 152-156.
- Nazarbayev, Nursultan, *Tarihin Akışında*, çev. Fatma Arıkan, Serdar Arıkan, Om Yayınevi, İstanbul 2000.
- Önen, Nizamî, *İki Turan: Macaristan ve Türkiye’de Turancılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.
- Öz, Ayşe, “V. Yüzyıldan IX. Yüzyıla Kadar Erken Dönem Türk-Macar Tarihi İlişkileri”, *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, V/9, (Ocak 2023), s. 33-42.
- Romsics, Ignác, “Macarların Kökeni Kesin Bilgiler, Varsayımlar, Düşünceler”, çev. Gökhan Dilbaş, *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, III/6, (Temmuz 2019), s. 73-116.
- Sandalcılar, Ali Rıza, Kezban Ayran Cihan, “Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Arasında Türkiye’nin Rekabet Gücü”, *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, VII/1, (2023), s. 132-151.
- Yağcı Aksel, Sevgi Can, “Macar Basınında Türkiye: “Küçük Asya”nın Büyük Direnişi (1920-1923)”, *Ankara Üniversitesi İlefler Dergisi*, V/2, (2018), s. 53-84.
- Yıldırım, Seyfi, “Cumhuriyet Döneminde Türk-Macar İlişkileri Çerçevesinde İstihdam Edilen Macar Uzmanlar”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, VIII/15, (Bahar 2012), s. 121-150.

Elektronik Kaynaklar

- <https://turkicstates.org/tr/turk-konseyi-hakkinda> [Erişim tarihi: 14.12.2024].
- <https://www.turkicstates.org/tr/logo-ve-bayrak> [Erişim tarihi: 14.12.2024].
- <https://www.gzt.com/jurnalst/macaristan-hun-turk-kurultayi-2819841> [Erişim tarihi: 17.12.2024].
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-genel-sekreteri-buyukelci-ramil-hasanov-macaristanin-ankara-buyukelcisi-gabor-kiss-ile-turk-kenesi-sekretaryasinda-gorustu> [Erişim tarihi: 15.12.2024].
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-proje-direktoru-pelin-musabay-baki-macaristanin-ankara-buyukelcisi-gabor-kiss-tarafindan-verilen-resepsiyona-katilmistir> [Erişim tarihi: 15.12.2014].
- <https://turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-yardimcisi-dr-omer-kocaman-baskanligindaki-turk-kenesi-heyeti-ankarada-macaristan-ozbekistan-ve-turkmenistan-buyukelciliklerine-ziyarette-bulundu> [Erişim tarihi: 15.12.2024].
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-proje-direktorleri-zamin-aliyev-ve-yedil-myrgyzhanov-macaristanin-bugac-koyunde-yer-alan-kurultaya-katilmislardir> [Erişim tarihi: 15.12.2024].

- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-kenesi-genel-sekreter-yardimcisi-dr-omer-kocaman-macaristan-milligunu-vesilesiyle-duzenlenen-resepsiyona-katilmistir> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/96393/cumhurbaskani-erdogan-turk-konseyi-6-devlet-baskanlarizirvesi-ne-katildi> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdad-amreyev-macaristana-resmi-birziyarete-bulunmustur> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdad-amreyev-macaristana-resmi-birziyarete-bulunmustur> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-genel-sekreterinin-15-mart-macaristanin-milligunu-vesilesiyle-mesaji> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://www.turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleribakanlari-toplantisi-budapestede-gerceklestirildi> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/ozbekistan-cumhurbaskani-macaristan-disisleri-ve-ticaret-bakanini-kabul-etti> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://president.uz/uz/lists/view/3362> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/kirgiz-cumhuriyeti-cumhurbaskani-ve-macaristan-basbakani-budapestedebulunan-turk-konseyi-temsilciligini-ziyaret-etti> [Erişim tarihi: 15.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/ozbekistan-ve-macaristan-basbakan-yardimcisi-sardor-umurzakov-ve-disisleri-bakani-peter-szijjartonun-katilimiyla-budapestede-bir-is-forumu-duzenledi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/basin-duyurusu-turk-konseyi-ulastirma-bakanlari-5-toplantisi-14-ekim-2021-tarihinde-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlenecektir> [Erişim tarihi: 17.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-ulastirmadan-sorumlu-bakanlar-toplantisi-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlendi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-ulastirmadan-sorumlu-bakanlar-toplantisi-macaristanin-baskenti-budapestede-duzenlendi> [Erişim tarihi: 17.12.2024]
- <https://turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-macaristan-disisleri-ve-ticaret-bakani-ile-gorustu> [Erişim tarihi: 17.12.2024]
- <https://www.turkicstates.org/tr/haber/genel-sekreter-macaristan-ulusal-meclisi-baskan-yardimcisi-ve-ortasya-dostluk-grubu-baskani-ile-gorustu> [22.12.2024]
- <https://www.turkicstates.org/tr/partner-detay/turk-yatirim-fonu> [Erişim tarihi: 22.12.2024]
- <https://www.turkicstates.org/tr/haber/macaristan-turk-yatirim-fonuna-katiliyor> [Erişim tarihi: 22.12.2024]
- <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turk-devletleri-teskilati-ile-macaristan-arasinda-ortak-calisma-plani-imzalandi-857526.html> [Erişim tarihi: 22.12.2024]
- <https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERI-TESKILATI-11-ZIRVESI-GERCEKLESTI> [Erişim tarihi: 22.12.2024]
- <https://www.trthaber.com/haber/turk-dunyasi/turk-dunyasinin-yeni-bayragi-turk-kultur-gucu-886822.html> [Erişim tarihi: 22.12.2024]

ORGANIZATION OF TURKIC STATES AND HUNGARY

Zeynep AKARSLAN*

Organization of Turkic States (OTS) is a regional geopolitical entity that fosters cooperation among Turkic-speaking countries, emphasizing political, economic, and cultural integration. Established as the Turkic Council in 2009, the organization has expanded its influence among its core member states: Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkey, and Uzbekistan. Hungary, despite not being a Turkic-speaking nation, was granted observer status, reflecting its historical, cultural, and strategic ties with the Turkic world (OTS). This study examines Hungary's involvement in the OTS, analysing its historical connections, economic motivations, and geopolitical consequences within a broader international context. Hungary's engagement with the OTS is rooted in historical narratives linking the Hungarian people to early Turkic-speaking populations. Despite belonging to the Finno-Ugric linguistic family, historical interactions with Turkic groups such as the Huns, Avars, and the Ottomans have shaped its cultural landscape. These historical connections have driven contemporary cultural diplomacy and research initiatives, fostering academic projects, conferences, and exhibitions that promote closer ties with Turkic states.

The accession of Hungary as an observer state in 2018 signifies a strategic shift in its foreign policy, underscoring its commitment to strengthening relations with Central Asia and the Turkic world. This engagement is driven by multiple motivations, chief among them being economic interests. Hungary perceives Central Asia as a region abundant in resources, presenting opportunities for trade diversification, investment, and strategic partnerships. Participation in the OTS is a strategic move to integrate Hungary into regional trade networks, particularly in the energy, infrastructure, and agriculture sectors, while also fostering bilateral agreements that benefit Hungarian enterprises. From a geopolitical perspective, Hungary's involvement in the OTS aligns with its broader strategy of engaging with non-Western partners. Under the leadership of Prime Minister Viktor Orbán, Hungary has pursued the "Eastern Opening" policy, with the aim of strengthening diplomatic and economic relations with the Turkic states, China, and Russia. This strategy reflects Hungary's aspiration to assert greater autonomy in its foreign policy while maintaining its commitments to Western institutions. Furthermore, Hungary has played a role in fostering regional security dialogues, positioning itself as a diplomatic bridge between Europe and the Turkic world.

* Dr. Assistant Professor, Marmara University Institute of Turkic Studies, Istanbul / Türkiye, zeynep.akarslan@marmara.edu.tr; ORCID: 0000-0002-3134-2332

Another crucial aspect of Hungary's engagement with the OTS is its role within the European Union, as an EU member state. As such, Hungary maintains strong bilateral ties with Turkey, a founding member of the OTS. This relationship allows Hungary to facilitate dialogue between Brussels and Ankara on economic and security matters. Participation in the OTS advances Hungary's national interests and enhances the EU's ability to engage more effectively with the Turkic world, promoting stability and integration between Europe and Central Asia.

Furthermore, Hungary's involvement in the OTS strengthens EU-Central Asia relations, fostering interregional connectivity and investment flows. Hungary's participation aligns with broader efforts to enhance economic integration, particularly through infrastructure projects such as the Trans-Caspian International Transport Route (Middle Corridor). This trade corridor offers an alternative to traditional European-Asian trade routes, reducing reliance on Russian and Chinese-controlled pathways and positioning Hungary as a key European player in the evolving logistics and transportation networks.

Furthermore, Hungary's engagement in the OTS amplifies its soft power influence, reinforcing its cultural diplomacy through historical connections and shared heritage narratives. Hungary has actively participated in cultural festivals, academic exchanges, and media collaborations within the OTS framework, deepening public diplomacy efforts. The country has also facilitated student exchange programs, scholarships, and research partnerships with universities in Turkic states, strengthening its institutional ties within the organisation.

Suggests that Hungary's presence in the OTS is indicative of broader shifts in global geopolitics, where middle powers leverage regional organisations to expand their strategic influence. Hungary's engagement highlights the evolving nature of international alliances, where historical and cultural connections are utilised to foster contemporary diplomatic and economic collaborations. By engaging with the Turkic world, Hungary not only strengthens its international standing but also diversifies its strategic options in an increasingly multipolar global order.

The conclusion drawn here is that Hungary's observer status in the Organization of Turkic States represents a complex intersection of historical identity, economic interests, and geopolitical strategy. While Hungary does not share linguistic ties with the Turkic states, its active engagement in the OTS signals a broader commitment to diversifying foreign relations and strengthening regional cooperation. As the OTS evolves, it is likely that Hungary's role will expand, presenting new opportunities for economic collaboration, cultural diplomacy, and strategic engagement between the EU and the Turkic world. The long-term impact of Hungary's involvement will depend on shifting geopolitical dynamics and mutual interests between Hungary and the Turkic states. Furthermore, as regional organisations gain prominence in global politics, Hungary's participation in the OTS could serve as a model for other European nations seeking to build closer ties with Central Asia and Eurasia.